

Uitgemoederd

UITGEMOEDERD

Als je kinderen je uitwissen

Geertje Paaij

Voor Ron, die weet hoe pijnlijk het is om afstand te nemen

Herziene uitgave
Eerste druk, april 2024

Eerder uitgegeven als *Het niemandsland van een moeder*, 2016
Uitgegeven door: Just Publishers

Copyright @ 2016 & 2024 Geertje Paaij
www.geertjepaij.nl

Omslagbeeld: Engin Akyurt via Pixabay
Omslag en binnenwerk: Bert Holtkamp
Foto auteur: Ron Bruining

Uitgegeven via: De Nieuwe Bestseller
www.denieuwebestseller.nl
Print: Printforce, Culemborg

ISBN 978 94 037 2974 9 / NUR 402

Breuk

*Jouw net-niet-doodverklaring
voelt in mij als de vreemde wind
van een bijna-doodervaring
weet tot mijn laatste ademtocht
mijn kind
zal ik blijven houden van je
ook al kan je
daar ik voel het niet meer bij
nu jouw leven
eenmaal door mij aangemaakt
vrij is van mij
losgeraakt*

vreemde wind

Guus Koelman

Inhoud

Proloog 9

Voorwoord 11

DEEL 1

Donkere kant van de maan 13

DEEL 2

Balanceren tussen ouderliefde en zelfzorg 105

DEEL 3

Op de spaarvlam 139

Epiloog 277

Nawoord 279

Proloog

Ik kan mijn ogen niet losmaken van het beeldscherm. De skeletten op Facebook zijn gehuld in een felblauwe politieoverall. In hun opgeheven hand houden zij een knuppel vast, klaar om erop los te beuken. Een zwaar getatoeëerde chick met een hanenkam is bezig 'Fuck the police' op de muur te kalken. Er zijn meer tekeningen. Vuurspuwende drakenkoppen, een duivel met hoorntjes die danst in het vagevuur, een brandend huis, maar ook een poster met 'Evil activities'.

Een andere poster doet me denken aan die film over duivelsuitdrijving. Een kaskraker in de jaren zeventig. Hoe heet-ie ook alweer? O ja, *The Exorcist*, dat was de naam.

Het onderschrift vermeldt dat, al lijkt het of iedereen tegen je samenspant en dreigt je op de meest afschuwelijke manier om het leven te brengen, het risico daarop minder dan één procent is. Maar dat flinterdunne percentage bespringt je en elke verdachte actie van de mensen van wie je het meest houdt, zorgt ervoor dat je voorgoed je vertrouwen in hen verliest.

Ik staar naar de foto van Albert Einstein en lees '*Insanity - Doing the same thing over and over again and expecting different results*'.

Voorwoord

Geertje benaderde mij met de vraag of ik het voorwoord wilde schrijven voor haar boek *Uitgemoederd*. Ik zei meteen ja, want ik ken veel moeders zoals Geertje en elke ondersteuning die ik mensen kan geven benut ik graag.

Ik leerde Geertje in 2013 kennen toen ze mij als familie-ervaringsdeskundige interviewde voor Ypsilon Nieuws. Terloops vertelde ze over haar boek *Volg de blauwe lijn*, dat ik in één adem heb uitgelezen. Haar openhartige manier van schrijven sprak me meteen aan. Ze schreef over wat ze meemaakte met haar kinderen die dealen met een psychische kwetsbaarheid. Haar kritische zienswijze op de hulpverlening, de onmacht en het verdriet grepen me aan.

Haar andere boek *In hemelsnaam* stimuleerde mij om me in te blijven zetten voor familieleden van mensen die een psychische kwetsbare hebben in hun omgeving. Ik noem hen liever *dichterbij-en*.

Naast mijn werk als systeemtherapeut ondersteun ik een familiaaraad binnen een ggz-instelling. Systeemtherapie is in Nederland steeds meer een uitzondering binnen de volwassenen geestelijke gezondheidszorg. Systeemtherapeuten zijn daar inmiddels helaas wegbezuinigd. In mijn huidige werkzaamheden kom ik dagelijks met *dichterbij-en* in contact. Ik hoor hun verhalen die mij confronteren met hun verdriet en onmacht. Eigenlijk precies wat Geertje in haar boek beschrijft.

Het is voor mij onbegrijpelijk dat, hoewel verschillende onderzoeken aantoonde dat *dichterbij-en* het meest belast worden van alle mantelzorgers, de ggz juist hen minimaal ondersteunt.

Dit boek is niet alleen herkenning maar ook erkenning van de problemen, waarover *dichterbij-en* doorgaans niet of nau-

welijks spreken. Voor hen is het een aanrader evenals voor hulpverleners binnen de ggz. Geertje beschrijft nauwgezet hoe tegenstrijdig gevoelens om beurten voorbij komen: kwetsbaarheid, onmacht, boosheid en verdriet, eenzaamheid in het verwerken van verlies en de pijn van een bloedend hart.

Als dichterbij-er én als hulpverlener herken ik al deze emoties.

De verbinding die Geertje en haar partner hebben met de kinderen ontroert mij: hun onvoorwaardelijke liefde en overgave. Het is en blijft een enorme uitdaging om in verbinding te blijven met jouw psychisch kwetsbare en jezelf als dichterbij-er.

Vanuit mijn werk heb ik dichterbij-en zien doen wat Geertje ook doet en beschrijft in dit boek: steeds weer klaar staan op elk moment van de dag, zonder daar zelf aan onderdoor te gaan.

Daarnaast geeft ze een inkijkje in de wijze waarop ze haar eigen energie op peil houdt. Dat heb ik als zeer krachtig ervaren en hiermee is ze een mooi voorbeeld voor andere dichterbij-en. De titel van het boek heeft me aan het denken gezet. Ik ben van mening dat je als moeder nooit uitgemoederd bent.

Ik zou Geertje en alle moeders die te maken krijgen met psychische kwetsbaarheid van hun dichterbij-en, mee willen geven: zie jezelf als een “parel onder de moeders”.

Trees den Brok

DEEL 1

Donkere kant van de maan

Haar peervormige borsten achtervolgen me, de tepels priemen uitdagend vooruit. Ik knipper met mijn ogen in de hoop dat het beeld van mijn netvlies verdwijnt.

Even later hang ik boven de toiletpot. Stukje bij beetje braak ik de rode wijn uit waarmee ik heb geprobeerd mijn spookbeeld te verjagen. Mijn bovenlijf rilt en ik veeg een sliert speeksel weg die langs mijn mond druipt. De laatste siddering die uit mijn lichaam verdwijnt, doet me aan ruige seks denken. Zou mijn dochter daar prat op gaan? Maar Brigit was nooit een en al seksualiteit. Hoe kon zij in korte tijd zo'n metamorfose ondergaan?

Ik keer terug naar haar selfie: ze zit voorovergebogen, haar lange, blonde haren tekenen zich af tegen het zwarte vest waarvan de ritssluiting tot ver onder haar navel openstaat. Haar borsten zijn als witte ballonnen die uitnodigen tot het maken van een zinnenprikkelend beeld, een pornografisch schilderij. Een smalle, rechte neus en een volle mond. Meer laat Brigit niet zien van haar gezicht. Toch treedt ze uit de anonimiteit door het plaatsen van deze selfie op Facebook.

Ik kijk nog eens goed. Er kriebelt iets in mijn brein, alsof er iets is wat verstopt moet blijven. Wat is het? Wat maakt dat ik mijn ogen er niet van kan losmaken? Dan herken ik de omgeving. De linoleumvloer, het vale licht dat door het rechthoekige bovenraam valt en het witte bed met een neutraal dekbedovertrek. Deze foto is nog maar kort geleden genomen. Mijn misselijkheid maakt plaats voor blinde woede. De warmte kruipt omhoog langs mijn hals en er vormen zich zweetdruppels op mijn voorhoofd. Alsof ik tegen mijn zin in de nieuwste attractie van de Efteling word gesleurd en een duizelingwekkende val naar beneden maak. Brigit is helemaal niet beschermd tegen de gevaren van sociale media. Die strikken haar nog net zo als vier jaar geleden. Toen wist zij ternauwernood te ontsnappen aan het vuurwapen tegen haar hoofd.

Hoe kan de ggz-kliniek waar ze nu is opgenomen zo naïef zijn? Ze kennen haar dossier toch? Dan weten ze toch dat Bri-

git lijdt aan schizofrenie en zich enorm aangetrokken voelt tot gabbers, rappers en alles wat maar riekt naar machogedrag en ophitsende taal? Of zijn ze bij die kliniek zo dom om te denken dat een smartphone Brigit geen toegang tot dat soort uitschot geeft?

In een van haar laatste WhatsAppberichten verweet ze mij weer eens dat ik haar en haar zus Iris nooit heb gewild. Ze maakte me uit voor een loeder van een moeder. Als moeder heb ik ook geen stem bij de ggz. Ik weet niet eens wie haar behandelaar is. Misschien is Brigits selfie wel een wrede grap van iemand uit haar bizarre wereld. Een van haar 'vrienden' heeft mij al eens bedreigd op Facebook. Zijn tekst herinner ik me haarscherp. Hij zou mij aan zijn mes rijgen. De politie maakte een aandachtsvestiging aan achter mijn adres, zodat er meteen een surveillancauto onderweg zou gaan als er vanuit mijn woning naar de meldkamer werd gebeld.

Enfin, morgen ziet de wereld er vast heel anders uit...

Een

‘Papa zegt dat ik zijn leven heb verneukt en dat jij me nooit hebt gewild. Dat ik bij jou niet welkom ben!’ Mijn jongste dochter barst in huilen uit. Door de telefoon hoor ik dat ze snottert; haar ademhaling hapert.

‘Ik doe nooit iets goed,’ zegt ze een paar seconden later. ‘Papa verschoont nooit zijn dekbed, dus doe ik dat maar. Het stinkt altijd in zijn slaapkamer. Hij laat de afwas ook vaak een paar dagen staan. Die moet ik doen, al heb ik soms niet thuis gegeten. Waar slaat dat nou op? In de woonkamer stikt het altijd van de kattenharen en als ik stofzuig, krijg ik nooit een complimentje. Het enige wat hij broemt, is: “Had je boven ook niet even kunnen doen.”’

Ze vertelt dat Koen, mijn ex, ’s avonds regelmatig niet thuis is en dat zij dan maar moet uitzoeken wat ze gaat eten; er is amper iets eetbaars in huis. Ik moet moeite doen om rustig te blijven, ondanks het feit dat Iris geen lieverdje is en al vijf jaar bij Koen woont. Alle kracht vloeide uit mijn lijf weg nadat zij een meisje op de kermis in Alkmaar had mishandeld en een taakstraf kreeg. Bij de Raad voor de Kinderbescherming smeekte ik om een psychiatrisch onderzoek. Er was meer aan de hand dan een zestienjarige dochter die alle regels aan haar strakgespannen jeans lapt. Alle deuren bleven voor me dicht. De hulpverleners vonden Iris een extreme puber. Ik moest strenger zijn en een training volgen, dan zou ik vanzelf gezag afdwingen. Een knobbeltje in mijn borst bleek goedaardig te zijn, maar was voor mij het teken dat mijn gezondheid op het spel stond door alle conflicten met Iris. Mijn woning voelde aan als een *warzone*. Dagelijks smeed Iris met de deuren, trok de deurklink uit haar slaapkamer of barricadeerde de computerkamer om zich op mijn pc uit te leven. Ook vertikte ze het regelmatig om beneden te

eten. Soms was er ook geld uit mijn portemonnee verdwenen. Met pijn in mijn hart liet ik Iris bij Koen intrekken. Het zou anders volledig ten koste van mijn gezondheid gaan. Op haar negentiende was er een uitstapje: ze ging op kamers. Haar huisbaas was haar echter al snel zat. Iris maakte de keuken niet schoon en had in de weekenden regelmatig vriendinnen te logeren.

Toen ze eenmaal terug was bij Koen stonden er geregeld deurwaarders bij hem op de stoep. Iris bleek haar ziektekostenpremie nooit te hebben betaald, had zich niet tijdig laten uitschrijven bij het middelbaar beroepsonderwijs en was als ex-scholiere de ov-jaarkaart blijven gebruiken. Ook hadden vrienden van haar voor duizend euro met haar telefoon gebeld.

Ik zocht contact met de afdeling Schuldsanering van de gemeente opdat Iris samen met Koen afspraken kon maken om haar financiële chaos op te lossen. Iris werkt als verkoopster bij grote modeketens; ze houdt het nergens langer dan een paar maanden uit.

‘Papa heeft me gestompt en op mijn voet getrapt. Ik wilde wat kleren van een vriend wassen, maar hij duwde me weg bij de wasmachine.’ Iris’ stem stukt en ik merk dat ze een snik onderdrukt. Ik zet mijn telefoon op de luidspreker en leg hem op tafel. Even masseer ik mijn slapen, waarin een spiertje hardnekkig begint te kloppen.

‘Ga je vader zoveel mogelijk uit de weg. Kom langs en dan kijken we samen hoe je dit kunt oplossen.’

‘Ik ga wel bij de tante van een vriendin in Amsterdam slapen, mam.’

Als ik ophang, slaak ik een zucht. Ron kijkt me vragend aan. Hij frons zijn wenkbrauwen.

‘Ik weet wat je denkt. Niet mee bemoeien, je hebt je portie gehad. Maar dit gaat veel te ver, Ron. Straks gebeuren er ongelukken.’

Ron veegt het zweet van zijn voorhoofd. Het is een warme nazomerdag. Hij is de rietkragen aan het snijden. Een jaarlijks terugkerende klus, maar voor ons de eerste keer sinds wij samenwonen.

‘In het uiterste geval kan Iris wel een paar weken bij ons wonen, al zie ik daar niet naar uit.’

Rons handreiking verwarmt me. Het is een van zijn karaktertrekken waarom ik het na vijf jaar latten aandurfde samen een woning te kopen.

Als Iris komt, is er weinig van haar zelfverzekerdheid te bespeuren. ‘Ik weet niet hoeveel schulden ik nog heb,’ zegt ze. ‘Papa opent mijn post en verstopt die vaak. Als ik er wat van zeg, blaft-ie me af. Ik wil graag fysiotherapie omdat ik rugklachten heb, maar ik weet niet of de verzekeraar dat vergoedt. Soms slingert er ook post van papa rond. Volgens mij betaalt hij zijn rekeningen niet op tijd.’

Iris zit op de bank en kijkt lusteloos uit haar ogen. Zelfs voor haar telefoon heeft ze geen aandacht. Daar is ze normaal mee vergroeid.

‘Als ik nu een actielijstje maak. Dan zet ik daarin wat jij kunt doen; ik wil ook wel dingen uitzoeken. Ik kan bijvoorbeeld offertes van ziektekostenverzekeraars voor je opvragen.’

Mijn woorden glijden langs Iris heen als condensdruppels op een beslagen raam.

‘Wat moet ik dan doen?’ Ze kijkt me schuin aan, haar handen liggen slap langs haar lijf.

‘Je zo snel mogelijk als woningzoekende inschrijven bij de gemeente. Verder kun je hulp vragen bij het Algemeen Maatschappelijk Werk en ik zou de afdeling Schuldsanering van de gemeente bellen om te vragen wat de huidige stand van je schulden is.’

Iris schokschoudert. ‘Dat onthoud ik allemaal niet, hoor. Je praat veel te snel.’

‘Ik mail je vanavond nog een actielijst. Het komt vast goed.’
Terwijl ik het uitspreek, herhaal ik het inwendig een paar keer.
Geruststellende woorden hebben ook op mij een positief effect, zelfs als ze van mezelf zijn.

Twee

07:40 uur, dinsdagochtend. Ik zit in de bus, op weg naar het NS-station om de trein naar mijn werk te halen. Als projectassistente bij de politie bereid ik vergaderingen voor en zorg dat de website actueel blijft. Ik grabbel in mijn zoemende tas. Als ik mijn telefoon opneem, barst Iris in huilen uit.

‘Ik heb vannacht niet geslapen. Ik trek het niet meer, mam. Wil jij me bij mijn baas ziek melden?’

‘Wij zijn op de hoogte van uw dochters situatie,’ zegt de bedrijfsleidster van Zara een uur later. ‘Ik zal haar eind van de middag bellen om afspraken met haar te maken.’

’s Avonds heb ik online contact met Iris. Ze vertelt me dat ze haar baan als verkoopster bij Zara gaat opzeggen.

‘Ik had me al ingeschreven bij Randstad Uitzendbureau. Die belden me dat ik als medewerkster callcenter aan de slag kan bij een verzekeringsmaatschappij. Ik moet alleen nog een online test doen.’

De pijn in mijn schouderbladen neemt in felheid toe. In een reflex masseer ik mijn nek. Straks zit Iris zonder werk en kan ik weer bijspringen om haar ziektekostenpremie te voldoen. En hoe moet het dan met de zoektocht naar een kamer?

‘Je moet wel zeker weten dat die baan doorgaat,’ typ ik.

‘Jij hebt altijd kritiek. Ik bepaal zelf wel of ik mijn baan opzeg. Ik heb een kutleven, weet je dat wel? Ik ben het gezeik zat. Van papa, mijn baas en nu begin jij ook weer. Ik ga een spelletje spelen. Doei!’ En weg is Iris. Offline.

Ik staar naar het beeldscherm, mompel een verwensing en wrijf over mijn voorhoofd. Het is een karaktertrekje van Iris dat ik goed ken. Zodra je haar ergens op wijst, slaat ze als een blazende kat haar nagels naar je uit.

‘Heeft Iris het weer op haar heupen? Je kijkt zo depri.’ Ron

loopt naar me toe en strijkt zachtjes door mijn haren. Even leun ik tegen hem aan.

‘Er is niets aan de hand, hoor. Ik ben gewoon een beetje moe. Ik had een drukke dag. Iris is druk bezig met ander werk zoeken. Ze probeert ook ergens een kamer te huren.’

‘Als we nu eens met Koen gaan praten? Je hoort het verhaal maar van één kant. Dan kun je ook zien of het bij hem echt zo’n rommel is.’

Ik wik en weeg. Ik spreek Koen af en toe, vooral omdat Brigit, onze oudste dochter, een kwetsbare jonge vrouw blijft. Toen ze bijna negentien jaar was, belandde ze op de gesloten psychiatrische afdeling van het ziekenhuis. Mijn gedachten maken een sprongetje naar vijf jaar terug.

Toen ik bericht kreeg dat ze was opgenomen, racete ik naar het ziekenhuis. Ik stond stil voor een afgesloten glazen deur en drukte op een bel die links naast de deurpost was bevestigd. Na een paar minuten verscheen er een verpleegkundige met een sleutelbos. Met een geroutineerde beweging maakte ze de deur voor me open. Ik liep met haar mee en hoorde de deur in het slot vallen.

Met een bonzend hart liep ik naar Brigits kamer. Mevrouw B. Kenter, las ik op het handgeschreven kaartje naast de openstaande deur. Ik kreeg er een onwerkelijk gevoel bij. Brigit zat op het bed. Ze keek langs me heen en brabbelde wat in zichzelf.

‘Hoi lieffie,’ zei ik, strijkend door haar lange haren. Ze knikte flauwtjes, grinnikte en staaarde weer voor zich uit.

‘Hoe gaat het nu met je? Ben je blij met de verpleging hier? Zorgen ze goed voor je?’

‘Ik weet het niet. Het is hier wel rustig. Ben ik eindelijk van dat gezeik van die gasten in het kraakpand af.’

Ze viel weer stil en keek me met een verwilderde blik aan. Opeens dook ze weg.

‘Er komt een doodskop door het plafond. Ik hoor krijsende katten op een kerkhof,’ zei ze.

‘Rustig maar, ze zijn niet echt,’ zei ik en ik trok haar tegen me aan. Het wezen van Brigit was vervaagd, aangetast door een vraatzuchtig mysterie.

Toen ik wegging, keek ik niet om. Ik kon het beeld niet verdragen. De deur sloot zich achter me. De rinkelende sleutelbos galmde nog lang na in mijn hoofd.

Ik ruk me los uit mijn gedachten. Met Brigit gaat het nu immers redelijk goed en ze leert om te gaan met schizofrenie. Een wrede psychiatrische aandoening waaraan wereldwijd bijna 24 miljoen mensen lijden. In Nederland gaat het om ongeveer 1 op de 100 mensen. Brigit krijgt nog steeds antipsychotica die psychoses verlichten. Als ze die laat staan, verdwaalt ze in haar eigen wereld van wanen en hallucinaties. Hoofd- en bijzaken haalt ze dan door elkaar alsof ze een tekst leert en alles geel markeert. Om de chaos te bestrijden legt ze verbanden die er niet zijn. Achterdocht, waanbeelden en luide stemmen die door elkaar heen praten beheersen haar persoonlijkheid. Maar naast antipsychotica is er niets beschikbaar wat symptomen kan verhelpen zoals lusteloosheid, onvermogen om sociale contacten te onderhouden, gebrek aan empathie en het uiten van emoties. Grote winst is wel dat ze niet meer blowt. Ze woont alweer twee jaar samen met Arnoud, die ze ontmoette bij een gezamenlijke vriend. Arnoud is tien jaar ouder, werkt in de bouw en heeft na een eenmalige psychose de drugs afgezworen. Brigit doet het huishouden, verzorgt de katten en kookt het eten. Burgerlijker kan het haast niet. De transformatie van een blowende anarchistische dochter tot een zorgzame jonge vrouw bevalt me uitstekend.

Een afspraak met mijn ex is zo gemaakt. Aan de telefoon klinkt hij kortaf en gelaten.

We zijn aan de vroege kant bij Koen, die een typische mannenhuishouding voert. Overal slingert wat rond en in de gang struikel ik over het regiment aan schoenen.

In de woonkamer prijkt een grote foto van Brigit en Iris. Genomen toen ze twee en vier jaar oud waren. Op het eikenhouten dressoir ontdek ik een fotolijstje met mijn beeltenis uit de jaren zeventig. Ik draag een minijurkje en mijn zongebruinde benen komen goed uit. Koens favoriete foto. Een van de eerste vakanties die we in Spanje vierden.

Een uitgelaten Iris met een grote zonnebril kijkt me op het toilet aan. Brigit hangt er zusterlijk naast. Ze ziet er schattig uit in de door mij gebreide Mickey Mousetrui. Koen heeft een hele collage opgehangen. Ik snap niet dat hij telkens herinnerd wil worden aan vrolijke kinderjaren, toen we nog volop idealen koesterden voor onze dochters.

Koen strijkt door zijn haren. Drie maanden geleden waren de wallen onder zijn ogen minder groot. Ook begint zijn haargrens steeds meer terug te wijken. Ik bespeur nicotinevlekken op zijn vingers. Lusteloos schenkt hij koffie in en steekt een sigaret op.

‘Ik houd het niet langer vol. Jullie weten amper wat er het afgelopen halfjaar allemaal is voorgevallen. Iris doet helemaal waar ze zelf zin in heeft en smijt met de deuren als het haar niet bevalt. Ze scheldt me uit voor klootzak of kutmongool, en dan houd ik het nog netjes.’

Onwillekeurig moet ik denken aan de tijd dat ze nog bij mij woonde en me uitmaakte voor kankersnol en zich opsloot in haar slaapkamer. Maar in vijf jaar tijd kan een rebelse puber toch uitgroeien tot een evenwichtige jonge vrouw? Iris is nu eenentwintig jaar.

‘Wat was er nu aan de hand met het draaien van een was voor een vriend van haar?’ vraag ik. ‘Ik begreep van Iris dat jullie een knallende ruzie kregen.’

‘Iris heeft op een keer in mijn berging zes koffers, vier weekendtassen en wat vuilniszakken vol spullen neergezet zonder dat ik daarvan afwist. Waarschijnlijk sliep ik al. Toen ik de volgende dag mijn scooter wilde pakken, kon ik er niet bij. Vervolgens heeft Iris die hele zooi naar haar slaapkamer gesleept en is ze wassen gaan draaien. Ze trok zich niets van mij aan. Toen ik haar zei dat ik mij niet leende als wasserette voor de zoveelste chocoladeboy, gilde ze dat ik mijn bek moest houden. Op dat moment verloor ik mijn zelfbeheersing en gaf ik haar een klap in het gezicht. Toen liep ze de deur uit.’

Koen blikte naar de gang. ‘Jullie kunnen een kijkje nemen in haar slaapkamer.’

In de deuropening blijven we staan. Het bed van Iris is nauwelijks te zien. Het is een en al vuilniszak. Sommige zakken staan halfopen. Ik zie een Dieselshirt en in een andere vuilniszak een G-Starstijgerbroek. Twee lades van een kastje staan open en bevatten neergesmeten ondergoed van Iris.

Even wankel ik. Het wordt me te veel en ik vlucht naar beneden. Op de bank barst ik in huilen uit. De chaos doet me denken aan Brigits totaal vervuilde slaapkamer toen zij nog bij mij thuis woonde. Iris zal toch niet ook afstevenen op een psychose? Straks moet ik de crisisdienst van de ggz nog inschakelen voor een gedwongen opname.

Ron wrijft over mijn rug. ‘Haal eens diep adem, anders begin je nog te hyperventileren. Hier, snuit je neus.’

Als ik bedaar, informeer ik naar de post van Iris.

‘Die ligt in een la onder haar computer. Kijk zelf maar. Soms onderschepte ik haar post om te kijken of ze niet te veel geld uitgaf, dan schold ze me uit voor spion,’ zegt Koen.

De meeste post tref ik ongeopend aan. Het zijn bankafschriften, brieven van haar ziektekostenverzekeraar, maar ook een NS-boete en een vonnis van de rechtbank over betalingsachterstanden.

‘Heb je nooit gezegd dat ze haar post moet openen?’ vraag ik aan Koen.

‘Dat heeft geen zin. Iris gilt altijd dat ik niet zo moet zeiken.’

‘Zullen we wachten totdat ze thuiskomt en haar dan confronteren met wat we hebben aangetroffen?’ zegt Ron.

‘Dan begint ze vast te schelden en loopt ze het huis uit,’ zegt Koen.

‘Dan is dat ook maar duidelijk,’ zegt Ron. ‘Als jij eerst naar boven gaat, roepen wij jou erbij als we uitgesproken zijn met Iris. Dat lijkt me beter.’

Koen accepteert Rons voorstel zonder morren.

Drie

‘Ik moet eerst die onlinetest voor mijn nieuwe baan doen en dan pas gaan we praten,’ zegt Iris. We houden ons stil. Ron bladert in een voetbalblad, terwijl ik voor me uit staar.

Iris schuift met de muis het geluidsvolume van de pc omhoog. ‘Ik betaal te veel premie voor mijn ziektekosten,’ schetst een vrouwenstem uit de speakers. ‘Ik heb een basispakket, maar betaal voor een aanvullende verzekering. Ik wil mijn geld terug!’

Ondertussen verschijnt er aan de linkerkant van de monitor een zandloper. Iris heeft drie minuten om alle gegevens van de klant in een formulier in te kloppen.

‘Ik kan me niet concentreren. Jullie kijken te veel op mijn vingers. Ik doe de test wel als jullie weg zijn,’ zegt Iris. Snel logt ze uit en kijkt ons vragend aan.

‘We hebben met je vader gesproken. Ik ben erg geschrokken van al die vuilniszakken en koffers op je slaapkamer, Iris. En dan nog al die ongeopende post die in je bureaula ligt. Ik snap er helemaal niets meer van.’

‘Zo moeilijk is dat niet, mam. Die spullen zijn van een vriend van mij. Zijn relatie is over omdat zijn vriendin de huur niet betaalde. Hij krijgt deze week de sleutel van een andere woning, dus dan haalt hij zijn spullen op. Mijn banksaldo check ik online zodat ik de bankafschriften niet meer hoeft te openen. En ik breng af en toe rekeningen naar Jasper, je weet wel, die jongen van de afdeling Schuldsanering. Hij maakt dan kopieën en de originelen krijg ik weer mee terug.’

De dikke gewatteerde deken die mijn bezwaard hart omsnoert, maakt plaats voor een vederlicht donzen dekbed.

‘Misschien is het handiger als je je post in een ordner doet? Eentje met afgehandelde stukken en nog eentje met nog te behandelen post. Dan houd je het overzicht.’

Als Iris instemt, opper ik voorzichtig dat het toch wijzer zou zijn geweest als ze aan Koen had uitgelegd wat de reden was van het opslaan van de spullen van die vriend.

Iris haalt haar schouders op.

‘Ik praat niet meer met papa. Hij zoekt het maar uit. Ik moet toch de volgende maand opgerot zijn, want dan laat hij andere sloten op de voordeur zetten.’

‘Je vader heeft er op zijn minst recht op om te weten of je thuis komt eten en of je in het weekend ’s nachts thuis slaapt. We halen je vader er wel even bij.’

Koen schuifelt heen en weer met zijn voeten. Hij legt zijn handen op de stoelleuning en kijkt ons afwachtend aan.

‘Jullie luisteren niet echt naar elkaar. Meer praten zou echt helpen,’ zegt Ron.

‘Ik ben niet zo’n prater. Ik had Iris ook niet moeten slaan, maar ze kan je tot het uiterste drijven. Ze toont totaal geen respect.’

Op het gezicht van Iris is niets af te lezen. Zoals altijd is ze mooi opgemaakt. Ze pakt een vijltje uit haar handtas, begint haar nagels bij te werken en onderdrukt een geeuw.

‘Ik kan me niet voorstellen dat jij ’s morgens vroeg, als je net wakker bent, denkt: Yes, weer een dag dat ik mijn vader het leven zuur kan maken.’

Iris moet grinniken om mijn opmerking, maar herhaalt dat Koen haar niet hoort te slaan. We spreken af dat ze op zoek gaat naar een kamer, nagaat hoeveel haar schulden nog bedragen en dat ze het Koen meldt als ze ’s avonds weggaat.

’s Avonds laat praten Ron en ik nog lang na. ’s Nachts schrik ik een paar keer wakker. Ik droom over stapels ongeopende post, gedumpt in de vuilniscontainer. Als ik de volgende dag koffiepauze neem op mijn werk, bel ik Iris op.

‘Hoe gaat het met je?’

‘Goed hoor, mam. Ik heb net een jurkje gekocht. Was maar vijftientig euro. Ook nog drie paar sokken voor drie euro. Zie je nu wel dat ik goed met geld kan omgaan?’

‘Heb je die onlinetest nog afgemaakt?’ vraag ik.

‘Nee, het geluid van de pc deed het niet meer. Maar ik zie je nog wel online. Ik sta nu bij een vriendin voor de deur, oké?’

Ik ben ontgoocheld. Heb ik daar uren voor zitten praten bij Koen thuis? Ik begrijp totaal niets van Iris.